

митрополитом І. Потім був призначений намісник Якуб Хрушлинський і висвячений на Видубицьку архімандрію Антоній Грекович — духовний намісник митрополії.

Всі ці події, зрештою, підготували ґрунт для вбивства в лютому 1618 р. Антонія Грековича, котре навіть у ті часи було сприйняте як кривавий злочин.

Хрестоматійно відомі акти висвячення патріархом Феофаном на митрополита Іова Борецького та події, пов'язані із заснуванням у Києві братства, безперечно, змінили позиції сторін у церковному конфлікті на користь прихильників православ'я. Сам бурхливий розвиток духовного життя у 1610—1620 рр. був, напевне, викликаний впливом нових ідей і нових релігійних ознак.

1624 р. київське православне духовенство було готове вести переговори з уніатською владою про можливість створення в Україні незалежного патріархату. Пункти для переговорів, підписані особисто уніатським митрополитом і шістьма ієрархами, свідчать про серйозність намірів:

Відповіді на численні судові позови та заяви уніатської адміністрації від цього часу набули характеру заяв. Номінально, до 1637 р. лише Києво-Видубицький монастир залишався у володінні митрополита Й. В. Рутського. Після його смерті уніатська церква втратила храми в межах Києва.

МАКАРІЙ КИЇВСЬКИЙ — ПРЕДТЕЧА ПЕТРА МОГИЛИ

Н. Нікітенко (кафедра історії)

У 1997 р. виповнилося півтисячоліття з часу мученицької кончини київського митрополита Макарія. Впродовж 430 років його мощі були головною святинею Софії Київської, а нині спочивають у Володимирському соборі. Джерела скупі на дані про Макарія, рукоположеного у сан митрополита 1495 р., за литовської доби, коли українська православна Церква перебувала у занепаді, терпіла від католицької експансії, внутрішніх чвар і розорення своїх маєтностей.

Після османського завоювання константинопольський патріарх покладав надії на об'єднання всіх християн, підґрунтям для чого була Флорентійська унія (1439). Відроджуючи православ'я, Макарій не влаштовував багатьох: католицький литовський двір, проунійно налаштованого патріарха і навіть частину православного духовенства Литви, котрі були незадоволені владним і рішучим ієрархом. За офіційною версією Макарій загинув 1.05.1497 р. під Мози-

рем від рук татар, коли їхав з Вільно до Києва “прагнучи допомогти церкві Божій — Софії”. Останки Макарія (без голови і правої руки) були привезені до Києва і покладені в Софії. Проте загибель ієрарха мала всі ознаки замовленого політичного вбивства.

Збереглася грамота патріарха Ніфонта, надіслана наступнику Макарія — Іосифу I Болгариновичу — ставленику Литовського князя Олександра. Одразу по висуненні своєї кандидатури на митрополита Іосиф звернувся до патріарха за протекцією перед державною владою Литви. Ніфонт негайно відповів, причому його лист був датований 5.04.1497 р. і адресований митрополиту Іосифу, хоча тоді був ще живим митрополит Макарій. А вже 10 травня, на дев'ятий день після загибелі Макарія, від патріарха надійшла ствердна грамота на Іосифа.

Віддаючи належне мощам Макарія, П. Могила “замінив” його руку, а надалі, відбудовуючи Софію, створив у східному торці північної і південної зовнішніх відкритих галерей собору дві каплиці-усипальні, що фланкували собою вівтарі Софії. Каплиці призначались для двох великих національних святинь-мощей фундаторів української церкви — князя Володимира (північна) і митрополита Макарія (південна). Мощі Володимира Могила виявив у 1635 р. у руїнах Десятинної церкви і мав намір перенести їх у Софію після Великодня 1640 р. (5.04). Вже 24.06.1640 р. з'явилася митрополича грамота із запрошенням на помісний собор, який мав відкритися у Софії на її храмове свято — Різдво Богородиці (8.09.1640 р.). Головним завданням собору мало стати обговорення нового православного Катехізису, щоб, як зазначив у своєму запрошенні Могила, українське православ'я “до обычаев давних предков наших (за которых благочестие восияло) привести”. Тож саме до цієї події Могила приурочив створення меморіалу фундаторів українського православ'я у св. Софії.

Отже, трагічна загибель Макарія багато в чому була зумовлена тим, що він випередив свій час, адже його діяльність розгорнулася напередодні пробудження України. Його життя і смерть не були марними: вони провістили собою діяльність Петра Могили — відроджувача києворуського православ'я та опікувача національних святинь.